

Välkommen till Ancylussjöns strand!

Ancylussjön, ett av Östersjöns förstadier. För ungefär 10 000 år sedan gick strandlinjen där du står just nu.

🇸🇪 Ancylussjöns högsta nivå

Du står nu på stranden av Ancylussjön, som var en väldig insjö under Östersjöns tidiga utvecklingshistoria. Ancylussjön fanns för ungefär 10 000 år sedan och den dämades upp på grund av att Öresund och Bälten var landbäck vid den tiden. Sjön har fått sitt namn av en pytteliten sötvattensnäcka, *Ancylus fluviatilis*, som liknar en liten tomteluva.

Om du går ett hundratal meter in i skogen framför dig mellan skjutbanorna och gamla Malmslättsvägen, så kommer du först att se en låg, ganska kort och av människor delvis söndergrävd vall. Strandvallen har bildats av sjöns vågor och transport av sand från den högre belägna slutningen. Längre bort i skogen har vågorna skapat en låg men tydlig brant. Vallens och branten kunde förr i tiden följas både i riktning mot golfbanan och mot Malmslätt. Numera är strandbildningarna nästan helt bortgrävda genom byggnation av vägar och järnväg.

Strandvallen och branten ligger ungefär vid höjdkurvan 75 meter över Östersjöns nuvarande yta. Denna höjd brukar beskrivas som Ancylussjöns högsta nivå inom denna del av Sverige.

🇺🇸 The highest level of the Ancylus Lake

You are now standing on the shore of the Ancylus Lake, representing an early stage of the Baltic Sea. The Ancylus Lake existed approximately 10 000 years ago. At that time there was a land-bridge between Sweden, Denmark and the continent. The Ancylus Lake got its name from a very, very small limpet called *Ancylus fluviatilis*.

If you just walk a hundred metres straight ahead into the forest you will first see a low, short beach ridge. This ridge was formed by wave-action as the lake lapped up against the higher slope. The waves heaped up sand on the backshore of the beach. Further on into the forest the ridge transforms into a low but sharp notch. Earlier the ridge and the notch could be identified for a long distance. Nowadays they have been damaged by road and railway constructions.

The beach ridge and the notch lie about 75 meter over the present-day sea level of the Baltic. This limit is called the highest level of the Ancylus Lake in this part of Sweden.

Skäl av flodbättnäcka (*Ancylus fluviatilis*) som gett namn åt Ancylussjön. I verkligheten är skalet endast omkring 6 mm.

🇩🇪 Das höchste Niveau des Ancylussees

Sie stehen nun am Strand des Ancylussees, der während der frühen Entstehungsgeschichte der Ostsee ein riesiger Binnensee war. Den Ancylussees gab es vor ungefähr 10.000 Jahren. Da der Öresund und der Belt zu dieser Zeit Festland waren, wurde der See aufgestaut. Er hat seinen Namen von einer winzig kleinen Süßwasser-schnecke erhalten. *Ancylus Fluviatilis*, die einer kleinen Zipfelmütze gleich.

Wenn Sie einige hundert Meter in den Wald vor Ihnen hinein gehen, dann sehen Sie als erstes einen niedrigen, ziemlich kurzen und von Menschenhand teils zerstörten Wall. Der Strandwall wurde von den Wellen des Sees und durch den Transport von Sand von der höher gelegenen Steilküste gebildet. Weiter entfernt im Wald haben die Wellen einen niedrigen aber deutlichen Hang geschaffen. Den Wall und den Steilhang konnte man früher in beide Richtungen verfolgen, in Richtung Golfplatz und in Richtung Malmslätt. Heute sind die Strandbildungen durch den Ausbau von Straße und Schiene fast vollständig verschwunden.

🇸🇪 En bosättning från stenåldern

De äldsta kända spårerna efter människor i Linköpingsområdet är 10 000 år gamla, från tiden då små grupper av jägare och fiskare sökte sig till den forna Ancylussjöns kustområden i Östergötland. Kända lämningar efter bosättningar finns vid Slaka, Linköpings universitet samt här vid Trädgårdstorp nära Malmen och kanten av Kärna mosse.

Rörliga jägare

Stenåldersmänniskorna röde sig både i inlandsmiljöer och längs kustområden. Kusten erbjöd en rik miljö med främst fisk samt jakt efter säl och sjöfågel. På land växte skogar som hyste jaktbart vilt i form av älg, hjort och vildsvin. Längs sjöar och vattendrag fiskade man och jagade bäver. Näringsfångat kompletterades med insamling av nötter, bär och frukter. Olika delar av landskapet nyttjades därför vid olika årstider och för skilda ändamål. Människans mobila leverne har därmed kvarlämnat olika spår i marken beroende på om man vistats i skogsmiljöer eller vid kusten.

Husen vid stranden

Här vid Trädgårdstorp har arkeologer undersökt en 9500 år gammal bosättning från äldre stenålder. Platsen som utgjorde en kustboplatz beboddes av människorna under vinterhalvåret. Bosättningen låg längs en lång sträcka utmed Ancylustranden. Till höger om dig, inom området för Malmens Återvinningscentral, fanns lämningarna efter ett litet hus. Framför dig, under vägen till skytteanläggningen låg ytterligare ett. Husen var inte större än 7x4 meter med eldstäder inomhus och alldeles utanför. Väggarna var säkert klädda med djurhudar och taken täckta av vass eller ag. Husen nyttjades inre längre än en eller två säsonger, sedan revs de och byggdes upp igen någon annanstans längs med strandområdet.

Kokgropar och stenflisor

Vid sidan av husen fanns stora gropar i marken, så kallade kokgropar, där man med hjälp av upphettade varma stenar lagade sin mat. Överallt låg rester efter tillverkningen av stenredskap, i form av vassa flisor av kvarts och flinta. Av kvartsen och flintan gjorde man knivar och pilspetsar för jakt samt skrapor som man använde vid beredningen av djurhudar. Sedan använde man förstås även saker av ben och trä, som till exempel skålar och fisketrokar. Dessa föremål har däremot sedan länge förmultnat i jorden.

Arkeologerna har kunnat säga att området vid Trädgårdstorp beboddes från och till under hela 1500 år. I marken längs den tidigare stranden finns alltså fortfarande mycket kvar att upptäcka!

🇬🇧 A Stone Age settlement

The earliest known traces of human activity in the Linköping area are around 10,000 years old. It was a time when small bands of hunters and fishers made their way to the ancient coastal area of the Ancylus Lake (a stage of the Baltic) in today's province of Östergötland. Remains of settlement are known from Slaka, Linköping University and here at Trädgårdstorp (near Malmen and the edge of Kärna bog).

Mobile hunters

The Stone Age people moved around in both the inland and coastal areas. These different parts of the landscape were used at different times of the year and for different purposes. The coast was a rich environment offering both fishing and the hunting of seal and seafoal. On land grew forests with game such as elk, deer and wild boar. The lakes and watercourses of the inland were used for fishing and beaver hunting, and the economy was completed with the gathering of nuts, berries, fruits and vegetables. The archaeological remains in the ground differ between the coast and the inland.

The houses on the shore

Here, at Trädgårdstorp, archaeologists have investigated a 9,500-year-old settlement from the Stone Age. It was a coastal settlement, inhabited during the winter and spread out many hundreds of metres along the shore of the Ancylus Lake. On your right side, within the area of the Malmen Recycling Centre, the archaeologists found the remains of a house. In front of you, under the entrance road to the shooting centre, was another one. The houses measured 7 by 4 metres and had fireplaces inside as well as outside. The walls were probably clad with animal hides and the roofs covered with stems of reed or great fen sedge. The houses were probably not used longer than one or two seasons before they were taken down and rebuilt somewhere else along the shoreline.

Cooking pits and stone chips

Beside the houses were large pits in the ground – known as cooking-pits – in which food was cooked with the aid of fire-heated stones. Scattered all around was waste from the production of stone tools: sharp pieces of quartz and flint. From the quartz and flint people made knives and arrowheads for hunting and scrapers used for the preparation of hides. Of course, items of wood and bone were also made and used, such as bowls, fishing-hooks and leisters, but these craft products have long since mouldered away.

Results from the excavation indicate that the Trädgårdstorp area was inhabited off and on for no less than 1,500 years. Accordingly, there is still a great deal in the ground along the ancient shoreline waiting to be discovered.

🇩🇪 Eine Siedlung aus der Steinzeit

Die ältesten bekannten menschlichen Spuren im Linköping-Gebiet sind 10.000 Jahre alt, aus einer Zeit als sich kleine Gruppen von Jägern und Fischern auf den Weg in das damalige Küstengebiet des Ancylussees im heutigen Östergötland machten. Bekannte Siedlungsreste gibt es bei Slaka, Linköpings Universität und hier bei Trädgårdstorp (in der Nähe von Malmen am Rande des Kärna Moores).

Mobile Jäger

Die Steinzeitmenschen hielten sich sowohl im Inland als auch an der Küste auf. Die Küste bot eine reiche Umwelt, vor allen Dingen Möglichkeiten zum Fischen, zur Robben- und Seevogeljagd. An Land wuchsen Wälder, die jagbares Wild wie Elch, Hirsch und Wildschwein beherbergten. Entlang der Seen und Flussläufe fischte man und jagte Biber. Der Nahrungserwerb wurde ergänzt durch das Sammeln von Nüssen, Beeren und Früchten. Dafür wurden verschiedene Landschaftsformen zu verschiedenen Jahreszeiten und Zwecken genutzt. Die mobilen Lebensformen des Menschen haben so unterschiedliche Spuren im Boden hinterlassen, abhängig davon, ob man in Waldgebieten oder an der Küste wohnte.

Die Häuser am Ufer

Hier bei Trädgårdstorp haben Archäologen eine 9.500 Jahre alte Siedlung aus der älteren Steinzeit untersucht. Diese Stelle war eine Küstensiedlung, die sich entlang des Ancylussees erstreckte und von den Menschen während des Winterhalbjahres bewohnt wurde. Zu Ihrer rechten Seite, im Areal der Recyclinganlage von Malmen, wurden Reste eines Hauses gefunden. Vor Ihnen, unter dem Weg zur Schießanlage, lag ein weiteres Haus. Die Häuser, ausgestattet mit Feuerstellen innen und außerhalb, waren nicht größer als 7 x 4 Meter. Die Wände waren sicher mit Tierfellen verkleidet und das Dach mit Schilf oder Riedgras bedeckt. Die Häuser wurden nicht länger als eine Saison oder auch zwei genutzt, danach wurden sie abgerissen und an anderer Stelle der Uferzone wieder aufgebaut.

Kochgruben und Steinsplitter

Seitlich des Hauses gab es große Gruben in der Erde, sogenannte „Kochgruben“, in denen man mit Hilfe von heißen Steinen sein Essen zubereitete. Überall wurden Reste aus der Produktion von Steinwerkzeug in Form von scharfen Splittern aus Quarz und Feuerstein gefunden. Aus diesem Material wurden Messer und Pfeilspitzen für die Jagd sowie Schabwerkzeuge zur Bearbeitung von Tierfellen hergestellt. Außerdem verwendete man natürlich auch Dinge aus Knochen und Holz, wie zum Beispiel Schüsseln und Angelhaken. Diese Gegenstände sind hingegen längst in der Erde verrottet.

Archäologen können heute sagen, daß das Gebiet bei Trädgårdstorp hin und wieder in einem Zeitraum von 1.500 Jahren bewohnt gewesen war. Im Boden entlang der frühzeitlichen Uferlinie ist also immer noch vieles verborgen, das entdeckt werden will!